

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย

หลักภาษา และการใช้ภาษา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

เสนีย์ วิลาวรรณ อ.บ., ค.บ., M.A.

สุระ ดามาพงษ์ กศ.บ., กศ.ม.

ทัศนีย์ ล้วนสละ ศศ.บ.

ผู้ตรวจ

แสงเดือน ประพันธ์ กศ.บ., ศษ.ม.

ผศ. ดร.สุทัศน์ คล้ายสุวรรณ ค.บ., ศษ.ม., ป.ร.ด.

ผศ.วาสนา โปร่งจิต ศษ.บ., ศศ.ม.

บรรณาธิการ

สุมาลี มีปลอด ศศ.บ. (เกียรติคุณ)

ศุภมาศ ชุ่มด้วง ศศ.บ.

ผลิตและจัดจำหน่ายโดย บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

วัฒนาพานิช  สารานุกรม

๒๑๖-๒๒๐ ถนนบำรุงเมือง แขวงสำราญราษฎร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๒๒ ๙๙๙๙ • ๐ ๒๒๒๒ ๔๓๗๑-๒

โทรสาร ๐ ๒๒๒๒ ๖๔๔๖ • ๐ ๒๒๒๔ ๖๔๔๗

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ info@wpp.co.th

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย

หลักภาษาและการใช้ภาษา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย
ห้ามละเมิด ทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่
ส่วนหนึ่งส่วนใด เว้นแต่จะได้รับอนุญาต

ผู้เรียบเรียง

เสนีย์ วิลาวรรณ

สุระ ดามาพงษ์

ทัศนีย์ ล้วนสละ

ผู้ตรวจ

แสงเดือน ประพันธ์

ผศ. ดร.สุทัศน์ คล้ายสุวรรณ

ผศ.วาสนา โปร่งจิต

บรรณาธิการ

สุมาลี มีปลอด

ศุภมาศ ชุ่มด้วง

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๗

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวน ๒๐,๐๐๐ เล่ม

ISBN 978-974-18-7868-0

พิมพ์ที่ บริษัท โรงพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด นายเรียงชัย จงพิพัฒน์สุข กรรมการผู้จัดการ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย หลักภาษาและการใช้ภาษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ เล่มนี้จัดทำขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มีเป้าหมายให้นักเรียนและครูใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางที่หลักสูตรกำหนด รวมทั้งพัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะสำคัญตามที่ต้องการทั้งด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี ตลอดจนพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทำประโยชน์เพื่อสังคม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทยและสังคมโลกได้อย่างมีความสุข

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย หลักภาษาและการใช้ภาษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ เล่มนี้ยึดแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้หลักการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักภาษาและการใช้ภาษาไทย เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยพัฒนานักเรียนแบบองค์รวมอยู่บนพื้นฐานการบูรณาการความคิดรวบยอด ที่เน้นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยกระบวนการที่เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการเรียนรู้ตามศักยภาพสมอง (Brain-based Learning) ซึ่งเน้นการเรียนรู้ให้ตรงกับรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) เน้นทักษะที่เสริมสร้างความเข้าใจที่คงทนของนักเรียนซึ่งเป็นผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดตามหลักสูตร

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย หลักภาษาและการใช้ภาษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ เล่มนี้จะช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ด้านภาษาไทย และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

คณะผู้จัดทำ

คำชี้แจง

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย หลักภาษาและการใช้ภาษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ เล่มนี้ได้ออกแบบเป็นหน่วยการเรียนรู้ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีองค์ประกอบดังนี้

๑ ตัวชี้วัดช่วงชั้น ระบุเป้าหมายในการพัฒนา นักเรียนในด้านต่าง ๆ โดยแยกออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ ตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง (ตามหนังสือที่ ศธ ๐๔๐๑๐/ว ๑๕๔๓ ลงวันที่ ๒๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๖) ซึ่งตัวชี้วัดระหว่างทาง พิมพ์ด้วยตัวอักษรสีดำ ส่วนตัวชี้วัดปลายทาง พิมพ์ด้วยตัวอักษรสีฟ้า

๒ สารการเรียนรู้ แสดงขอบข่ายเนื้อหาที่นักเรียน จะได้เรียนในหน่วยการเรียนรู้

๓ ประโยชน์จากการเรียนรู้ สรุปประโยชน์ที่ได้จากการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้เป็นประเด็น สั้น ๆ

๔ คำถามชวนคิด เป็นคำถามกระตุ้นให้นักเรียน เกิดความสงสัยและสนใจที่จะค้นหาคำตอบ

๕ เนื้อหา แบ่งเป็นหัวเรื่องหลัก หัวเรื่องรอง และ หัวเรื่องย่อย ตรงตามตัวชี้วัดช่วงชั้นและสาระ การเรียนรู้แกนกลาง มีกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) แทรกเป็นช่วง ๆ เนื้อหา บางตอนอาจนำเสนอด้วยภาพประกอบ ตาราง แผนภูมิ แผนที่ความคิด และประกอบด้วย ส่วนอื่น ๆ ดังนี้

๕.๑ คำสำคัญ ระบุคำสำคัญที่แทรกอยู่ในเนื้อหา โดยพิมพ์ด้วยตัวอักษรสีฟ้าต่างจากตัวพื้น คำสำคัญนี้จะใช้ตัวเน้นเฉพาะคำที่ปรากฏใน เนื้อหา ไม่เน้นคำที่เป็นหัวข้อ

๕.๒ ภาพประกอบ สอดคล้องกับเนื้อหา

๕.๓ ตาราง แผนภูมิ แผนที่ความคิด สอดคล้อง กับเนื้อหา

๕.๔ เรื่องน่ารู้ เป็นความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่อง ที่ได้ศึกษาในหน่วยการเรียนรู้นั้น ๆ โดยคัดสรร เฉพาะเรื่องที่น่าสนใจควรรู้

๕.๕ แหล่งสืบค้นความรู้ เสนอแหล่งความรู้ ต่าง ๆ รวมทั้งเว็บไซต์สำหรับการศึกษาค้นคว้า เนื้อหาที่สอดคล้องกับเรื่องที่เรียน

๖ กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) นำเสนอกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักการที่เน้น การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งสะดวกในการนำไป ปฏิบัติ ส่งเสริมทักษะการคิด สร้างองค์ความรู้ และประยุกต์ใช้ความรู้

๗ บทสรุป สรุปเนื้อหาหลังจากจบเนื้อหาและ กิจกรรมของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยจัดทำ เป็นผังมโนทัศน์ เพื่อให้นักเรียนใช้ทบทวน ความรู้ที่เรียนไปแล้ว

๘ กิจกรรมเสนอแนะ นำเสนอกิจกรรมที่นำ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ได้ เรียนรู้มาบูรณาการในการปฏิบัติกิจกรรม

๙ โครงการ เป็นข้อเสนอแนะให้นักเรียนปฏิบัติ โครงการ โดยเสนอแนะหัวข้อโครงการและ แนวทางการปฏิบัติโครงการที่สอดคล้องกับ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดช่วงชั้นของ หน่วยการเรียนรู้นั้น เพื่อพัฒนาทักษะการคิด การวางแผน และการแก้ปัญหาของนักเรียน ซึ่ง ปรากฏอยู่หน่วยสุดท้ายของแต่ละเล่ม

๑๐ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน นำเสนอ ตัวอย่างสถานการณ์การนำความรู้ ทักษะ และ คุณลักษณะต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

๑๑ คำถามทบทวน เป็นคำถามแบบอัตนัยที่มุ่ง ถามเพื่อทบทวนผลการเรียนรู้ของนักเรียน

ท้ายเล่ม ประกอบด้วย

๑๒.๑ อภิธานศัพท์ เป็นการนำคำสำคัญ ที่แทรกอยู่ในเนื้อหา มาอธิบายและจัดเรียงตาม ลำดับตัวอักษรเพื่อความสะดวกในการค้นคว้า

๑๒.๒ บรรณานุกรม เป็นรายชื่อหนังสือ เอกสาร หรือเว็บไซต์ที่ใช้ประกอบการเขียน

สารบัญ



หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ ธรรมชาติและลักษณะ ของภาษา.....

๑

๑. ความหมายและความสำคัญของภาษา๒
๒. ธรรมชาติของภาษา๓
๓. ลักษณะของภาษาไทย๔
๔. พลังของภาษา๑๔



หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ การใช้คำในการสื่อสาร.....

๒๒

๑. ความหมายของคำ ๒๓
๒. ชนิดและหน้าที่ของคำ.....๒๖
๓. การใช้คำ ๒๘



หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ การสื่อสารของมนุษย์

๓๓

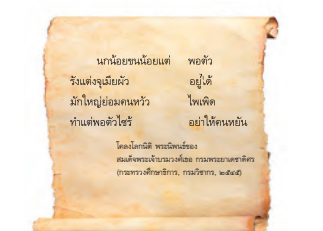
๑. ความสำคัญของการสื่อสาร๓๔
๒. องค์ประกอบของการสื่อสาร.....๓๔
๓. จุดมุ่งหมายของการสื่อสาร.....๓๕
๔. ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร.....๓๖
๕. สถานการณ์ในการสื่อสาร..... ๓๗
๖. ผลของการสื่อสาร..... ๓๘
๗. การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ..... ๓๙
๘. อุปสรรคของการสื่อสารและวิธีแก้ไข๔๐
๙. การรับสารและส่งสารเพื่อกิจธุระ.....๔๒



หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ การออกเสียง และการสะกดคำ.....

๕๐

๑. การออกเสียง.....๕๑
๒. การสะกดคำ๖๑



หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ การแต่งคำประพันธ์.....

๓/๒

๑. ความรู้เกี่ยวกับการแต่งคำประพันธ์..... ๓/๓
๒. การแต่งกาพย์ ๓/๖
๓. การแต่งโคลง๔๐



หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖ การฟังและการดู ให้สัมฤทธิ์ผล ๘๖

๑. ความหมาย ความสำคัญ และจุดมุ่งหมายของการฟังและการดู.. ๘๗
๒. หลักการฟังและการดู..... ๘๙
๓. การฟังและการดูให้เกิดประสิทธิภาพ..... ๙๐
๔. การแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์จากการฟังและการดู .. ๙๒
๕. มารยาทของการฟังและการดูในโอกาสต่าง ๆ ๙๔



หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗ การพูดให้สัมฤทธิ์ผล..... ๙๘

๑. การส่งสารด้วยการพูด..... ๙๙
๒. ความสำคัญของการพูด ๙๙
๓. หลักการพูดที่มีประสิทธิภาพ ๑๐๒
๔. การพูดในโอกาสต่าง ๆ..... ๑๐๓
๕. มารยาทในการพูด ๑๐๘



หน่วยการเรียนรู้ที่ ๘ การรับและการส่งสาร ด้วยการอ่าน ๑๑๑

๑. การรับสารด้วยการอ่าน ๑๑๒
๒. การส่งสารด้วยการอ่าน..... ๑๒๐



หน่วยการเรียนรู้ที่ ๙ การอ่านเพื่อพัฒนาตนเอง... ๑๒๕

๑. ประเภทของการอ่านเพื่อพัฒนาตนเอง ๑๒๕
๒. การเลือกอ่านหนังสือและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ๑๓๓
๓. มารยาทในการอ่าน ๑๓๕



หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๐ การส่งสารด้วยการเขียน... ๑๓๘

๑. ความหมายและความสำคัญของการเขียน..... ๑๓๙
๒. ขั้นตอนการเขียน ๑๓๙
๓. กระบวนการคิด.....๑๔๑
๔. ผังมโนภาพ..... ๑๔๒
๕. ประเภทของการเขียน.....๑๔๕
๖. มารยาทในการเขียน.....๑๖๔

อภิธานศัพท์ ๑๖๓

บรรณานุกรม..... ๑๖๔

หน่วยการเรียนรู้ที่

๑

ธรรมชาติและ ลักษณะของภาษา

ตัวชี้วัดช่วงชั้น

๑. อธิบายธรรมชาติของภาษา พลังของภาษา และลักษณะของภาษา
ท ๔.๑ (ม. ๔-๖/๑)
๒. อธิบายและวิเคราะห์หลักการสร้างคำในภาษาไทย
ท ๔.๑ (ม. ๔-๖/๖)

สาระการเรียนรู้

๑. ความหมายและความสำคัญของภาษา
๒. ธรรมชาติของภาษา
๓. ลักษณะของภาษาไทย
๔. พลังของภาษา

ประโยชน์จากการเรียนรู้

๑. เข้าใจถึงธรรมชาติและลักษณะของภาษาไทย และนำไปใช้ได้ถูกต้อง
๒. รู้จักเลือกใช้ภาษาในทางสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดพลังของภาษาที่เป็นประโยชน์

คำถามชวนคิด

นักเรียนคิดว่าการเข้าใจถึงธรรมชาติและลักษณะของภาษา มีส่วนทำให้ใช้ภาษาได้ถูกต้องหรือไม่ อย่างไร



มนุษย์เราจำเป็นต้องอยู่รวมกันเป็นหมู่เหล่าไม่อาจแยกอยู่ตามลำพังได้ และการอยู่รวมกันนี้มนุษย์จะต้องติดต่อสื่อสารเพื่อแสดงความต้องการของตนให้ผู้อื่นรับรู้และเข้าใจโดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือ

๑. ความหมายและความสำคัญของภาษา

๑.๑ ความหมายของภาษา

ภาษา คือ เครื่องมือในการสื่อสารที่ประกอบด้วยเสียงและความหมาย ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างเสียงและความหมายเป็นสิ่งที่มนุษย์สมมุติขึ้นเพื่อใช้ในการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ความต้องการให้ผู้อื่นทราบ โดยใช้เสียงพูด ถ้อยคำ กิริยาท่าทาง หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑. **วจนภาษา** คือ ภาษาที่เป็นถ้อยคำ ได้แก่ เสียงพูดและตัวอักษร เป็นภาษาที่ตกลงกันว่า จะให้ใช้สื่อแทนความคิด สิ่งของ การกระทำต่าง ๆ ที่มนุษย์สามารถรับรู้และเข้าใจความหมายได้ตรงกัน

๒. **อวจนภาษา** คือ ภาษาที่ไม่ใช่ถ้อยคำ เป็นภาษาที่ใช้สิ่งอื่นนอกเหนือจากเสียงพูดและตัวอักษรแทนเสียงพูด ซึ่งได้แก่ ภาษาท่าทาง หมายถึง กิริยาอาการต่าง ๆ ของมนุษย์ที่แสดงออกมาทำให้ผู้อื่นเข้าใจความหมายได้โดยไม่ต้องพูดหรือเขียน เช่น โบกมือ กำมือ ชูนิ้ว พยักหน้า ส่ายศีรษะ การแสดงออกทางสีหน้า ภาษาสัญลักษณ์ หมายถึง เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่สื่อความเข้าใจตรงกัน เช่น ภาพ สัญลักษณ์ไฟจราจร สัญลักษณ์ธง สัญลักษณ์มือ ภาษามือ ภาษาดนตรี ภาษาคอมพิวเตอร์ สัญลักษณ์แตร

ความหมายของภาษาตามหลักภาษาศาสตร์จะหมายถึงเฉพาะเสียงพูดที่มนุษย์ใช้สื่อความหมายระหว่างกัน และภาษาเขียนซึ่งถ่ายทอดเป็นตัวหนังสือจากเสียงพูดเท่านั้น ส่วนการสื่อความเข้าใจอื่น ๆ เช่น การแสดงกิริยาอาการ การใช้เครื่องหมายหรือสัญญาณ การสื่อสารระหว่างสัตว์กับสัตว์ หรือมนุษย์กับสัตว์ แม้กระทั่งเสียงของสัตว์ที่เลียนเสียงพูดของมนุษย์ เช่น เสียงพูดของนกแก้ว นกขุนทอง ถึงแม้จะเรียกว่า ภาษา แต่ก็ไม่จัดเป็นภาษาตามหลักภาษาศาสตร์

๑.๒ ความสำคัญของภาษา

ภาษาเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวเรามาก และมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก เช่นกัน เพราะภาษาไม่ใช่เฉพาะเครื่องมือในการสื่อความเข้าใจของคนในสังคมเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การพัฒนาความคิด การประกอบอาชีพ การถ่ายทอดวัฒนธรรม ความเชื่อ คติธรรม จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง และยังช่วยเสริมสร้างความสามัคคีของคนในชาติอีกด้วย



๒. ธรรมชาติของภาษา

ภาษาในโลกนี้มีมากมายหลายภาษา แต่ละภาษาต่างมีเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละภาษา แต่ก็มีลักษณะบางอย่างร่วมกัน ที่สำคัญมีดังนี้

๒.๑ ภาษาใช้เสียงสื่อความหมาย

มนุษย์ใช้เสียงในการสื่อความหมายมาก่อนการสร้างสัญลักษณ์และตัวอักษรขึ้นมาใช้ ซึ่งแต่ละชาติแต่ละภาษาก็มีลักษณะการออกเสียงของคำที่แตกต่างกันออกไป ในภาษาไทยของเราประกอบด้วยหน่วยเสียง ๓ หน่วยเสียง ที่ต้องใช้ร่วมกันในการเปล่งเสียงแต่ละครั้ง คือ หน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์

ในบรรดาเสียงที่เปล่งออกมาเป็นคำนั้น ไม่จำเป็นต้องมีความหมายในภาษาทั้งหมด มีเฉพาะบางเสียงหรือบางคำเท่านั้นที่มีความหมาย เช่น คำว่า กา ก่า ก้า ก๊า ก๋า เฉพาะคำว่า กา ก่า ที่มีความหมาย ส่วนการที่เสียงใดหรือคำใดสามารถสื่อความเข้าใจหรือมีความหมาย และเสียงใดหรือคำใดไม่มีความหมาย ไม่ใช่พูดสื่อความเข้าใจระหว่างกัน มีข้อกำหนดอย่างไรยังหาคำอธิบายไม่ได้ แต่มีข้อสังเกตว่า ภาษาหนึ่ง ๆ มีจำนวนคำที่ใช้ในภาษาไม่เท่ากัน และมีคำแต่ละชนิดแต่ละประเภทไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นอยู่หรือวัฒนธรรมของแต่ละชาติแต่ละภาษา

ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับความหมาย

ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับความหมาย ยังไม่สามารถหาคำตอบหรือกฎเกณฑ์ได้ว่ามีความสัมพันธ์กันในลักษณะใด เนื่องจากคำในแต่ละภาษาส่วนมากไม่ได้เกี่ยวข้องกับความหมาย คำแต่ละคำที่ใช้กันอยู่ในแต่ละภาษา มักเกิดจากคนในสังคมตกลงร่วมกันว่าจะใช้เสียงหรือคำใดเพื่อสื่อความหมายใด เช่น คนไทยเรียกคำว่า บ้าน เพื่อสื่อถึงที่อยู่อาศัยที่มีฝาผนัง มีหลังคา ไม่เรียกว่า ฟ้า คนอังกฤษเรียกว่า เฮ้าส์ (house) ไม่เรียกว่า สกาย (sky) นอกจากนี้คำที่มีเสียงเดียวกันเมื่อใช้กันในท้องถิ่นที่ต่างกันอาจมีความหมายต่างกัน เช่น คำว่า สวย ในภาษาไทยมาตรฐานหมายถึง งาม น่าพึงพอใจ แต่ในภาษาไทยถิ่นอีสานคำว่า สวย หมายถึง สาย

อย่างไรก็ดี ในภาษาต่าง ๆ ปรากฏเสียงของคำอยู่จำนวนหนึ่งที่พอจะมีความสัมพันธ์กับความหมายอยู่บ้าง ดังนี้

๑. คำบอกชื่อสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติหรือสิ่งของอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเลียนเสียงสิ่งนั้น ๆ เช่น

- ชื่อสัตว์ เช่น แมว ตู๊กแก จิ้งจก กบ อีงอ่าง กา นกกาเหว่า
- ชื่อสิ่งของ เช่น กริ่ง ฆ้อง โหม่ง ฉิ่ง ฉาบ หูด รถตุ๊ก ๆ

๒. คำอุทานบอกความรู้สึกต่าง ๆ

- แสดงความประหลาดใจหรือสงสัย เช่น อ๊ะ เอ๊ะ โอ้โฮ ฮี ไ้
- แสดงความสลดใจ เช่น โอ โอ้
- แสดงอาการตอบรับ เช่น อือ เออ



๓. คำกลุ่มหนึ่งมีเสียงพยัญชนะหรือเสียงสระสัมพันธ์กับความหมาย คำที่มีเสียงพยัญชนะหรือเสียงสระอย่างเดียวกัน มีความหมายตรงกันหรือไปในทางเดียวกัน เช่น

– คำที่ประสมด้วยสระอาและมี บ สะกด มักมีความหมายว่า แบนหรือติดแนบกัน เช่น ฉาบ ทาบ นาบ ราบ

– คำที่ประสมด้วยสระเอ มักมีความหมายว่า เอียง ไม่ตรง เช่น เก เข เเค เซ เส เท

– คำที่ประสมด้วยสระแอและมี ก สะกด มักมีความหมายว่า ห่างจากกัน เช่น แจก แตก แทรก แปลก แผก แยก แสก แหก

นอกจากนี้ภาษาไทยบางถิ่น คำขยายบางคำมีเสียงสระบอกลักษณะ เช่น เอาะ ออ บอกขนาดเล็ก โอะ โอ บอกขนาดใหญ่กว่า คำว่า จ๋อว๋อ และโจวโจว มีความหมายอย่างเดียวกัน คือ กลวง ไม้ หวอ แต่ใช้ในบริบทต่างกัน เช่น เด็กอ้าปากจ๋อว๋อ พ่ออ้าปากโจวโจว

๒.๒ ภาษาประกอบด้วยหน่วยเล็กซึ่งประกอบกันเป็นหน่วยใหญ่ขึ้น

ภาษาที่เราใช้สื่อสารกันจะเริ่มจาก เสียง เสียงประกอบกันเป็น คำ คำประกอบกันเป็น กลุ่มคำหรือประโยค และประโยคประกอบเข้าด้วยกันเป็น ข้อความ หรือ เรื่องราว ซึ่งเราเรียก ส่วนประกอบของภาษานี้ว่า หน่วย หน่วยที่เล็กที่สุดในภาษาคือ หน่วยเสียง

หน่วยเสียงเป็นเสียงสำคัญในภาษาใดภาษาหนึ่งซึ่งทำให้คำมีความหมาย หน่วยเสียงในภาษาส่วนมากมี ๒ ชนิด คือ เสียงพยัญชนะ และเสียงสระ สำหรับภาษาไทยยังมีเสียงวรรณยุกต์เพิ่มขึ้นมาด้วย เมื่อนำเสียงทั้ง ๓ ชนิดมาประกอบกันในลักษณะต่าง ๆ เช่น ใช้พยัญชนะ ๒ เสียง คือ พ ล สระอา และวรรณยุกต์สามัญ จะได้คำดังนี้

พา ลา พาลา พาล เป็นพยางค์ที่มีความหมาย ถือเป็นคำ

พลา ลาพา ลพา ลาพ เป็นพยางค์ที่ไม่มีมีความหมาย ไม่ถือเป็นคำและไม่นำมาใช้ในภาษา

การประกอบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ด้วยจำนวนจำกัดดังตัวอย่างจะได้ คำจำนวนมาก หากใช้เสียงที่มีอยู่ในภาษาไทยประกอบกันเป็นคำ กล่าวคือ ใช้พยัญชนะทั้ง ๒๑ หน่วยเสียง สระ ๒๑ หน่วยเสียง และวรรณยุกต์ ๕ หน่วยเสียง หน่วยเสียงเหล่านี้ก็จะประกอบเป็น คำหรือพยางค์ได้มากมาย ดังนั้นหน่วยที่เล็กที่สุดในภาษาที่มีความหมาย เรียกว่า หน่วยคำ

นอกจากนี้ถ้าเรานำคำพยางค์เดียวมาประกอบกันเป็นคำที่ซับซ้อนขึ้น หรือใช้ระบบการสร้างคำในภาษาไทยที่นำคำมูลมาประกอบเป็นคำใหม่ที่มีความหมายต่างกับคำมูลเดิมเป็น คำซ้อน คำซ้ำ คำประสม คำสมาส และนำคำมาเรียงเข้าด้วยกัน เป็นกลุ่มคำ และเป็นประโยค ให้มีความหมายต่าง ๆ ได้ ยิ่งกว่านั้นยังมีการประกอบประโยคสามัญเข้าเป็นประโยครวมและ ประโยคซ้อนทำให้เกิดประโยคหรือข้อความยาว ๆ ได้โดยไม่สิ้นสุด



ประโยคสามัญอาจขยายเป็นประโยครวมได้ต่าง ๆ เช่น

ฉันมาหาเพื่อน

ฉันมาหาเพื่อนและถามทุกข์สุขซึ่งกันและกัน

ฉันมาหาเพื่อนและถามทุกข์สุขซึ่งกันและกันแล้วไปรับประทานอาหาร

ฉันมาหาเพื่อนและถามทุกข์สุขซึ่งกันและกันแล้วไปรับประทานอาหาร ต่อจากนั้นไปดูละครที่โรงละคร

ฉันมาหาเพื่อนและถามทุกข์สุขซึ่งกันและกันแล้วไปรับประทานอาหาร ต่อจากนั้นไปดูละครที่โรงละคร แล้วฉันชวนเพื่อนไปเดินเที่ยวที่ห้างสรรพสินค้าแต่เพื่อนขอตัวกลับบ้าน ฉันจึงเปลี่ยนใจไปดูหนังสือที่ร้านหนังสือ

ประโยคสามัญอาจขยายเป็นประโยคซ้อนให้ยาวออกไปเรื่อย ๆ ได้เช่นกัน โดยใช้ประโยคสามัญขยายคำนาม คำสรรพนาม หรือคำกริยาในประโยคต้น

ขยายคำนามในประโยคต้น

๑. ฉันไปเที่ยวน้ำตก

๒. ฉันไปเที่ยวน้ำตกซึ่งตั้งอยู่ในหุบเขา

๓. ฉันไปเที่ยวน้ำตกซึ่งตั้งอยู่ในหุบเขาทางภาคเหนือ

๔. ฉันไปเที่ยวน้ำตกซึ่งตั้งอยู่ในหุบเขาทางภาคเหนือซึ่งเป็นต้นกำเนิดของลำธาร

๕. ฉันไปเที่ยวน้ำตกซึ่งตั้งอยู่ในหุบเขาทางภาคเหนือซึ่งเป็นต้นกำเนิดของลำธารอันไหลผ่านหมู่บ้านของชาวเขา

ประโยคที่ขยายออกไปต่างขยายคำนาม น้ำตก หุบเขา ภาคเหนือ ลำธาร หมู่บ้าน ชาวเขา ในประโยคข้างต้นตามลำดับ

ขยายคำกริยาในประโยคต้น

๑. ฉันอ่านหนังสือ

๒. ฉันอ่านหนังสือตั้งแต่แม่ทำกับข้าว

๓. ฉันอ่านหนังสือตั้งแต่แม่ทำกับข้าวแล้วแม่ไปช่วยยายทำขนม

๔. ฉันอ่านหนังสือตั้งแต่แม่ทำกับข้าวแล้วแม่ไปช่วยยายทำขนม ยายส่งขนมให้ลูกค้า

๕. ฉันอ่านหนังสือตั้งแต่แม่ทำกับข้าวแล้วแม่ไปช่วยยายทำขนม ยายส่งขนมให้ลูกค้า ลูกค้ามารับขนมจนหมด

ประโยคที่ขยายออกไปต่างขยายคำกริยา อ่านหนังสือ ในประโยคต้นออกไปเรื่อย ๆ

ประโยคสามัญ ประโยครวม และประโยคซ้อนยังอาจรวมกันเป็นประโยคที่ใหญ่ขึ้นได้ไม่จำกัดเช่นกัน

จากที่กล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เสียงซึ่งเป็นหน่วยประกอบที่เล็กที่สุดในภาษาอาจขยายใหญ่ขึ้นเป็นคำ กลุ่มคำ และประโยคที่มีข้อความยืดยาวออกไปได้เรื่อย ๆ ตามหลักภาษาศาสตร์ที่ว่า หน่วยเสียงในภาษาซึ่งมีจำนวนจำกัดสามารถสร้างประโยคได้มากมายอย่างไม่จำกัด



๒.๓ ภาษาที่มีลักษณะเฉพาะที่ต่างและเหมือนกัน

๑. ลักษณะที่ต่างกัน

ภาษามีลักษณะที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดทั้งด้านเสียง ชนิดของคำ และระบบไวยากรณ์

๑) **เสียง** ภาษาไทยกับภาษาอังกฤษมีเสียงพยัญชนะบางเสียงต่างกัน เช่น เสียงพยัญชนะอังกฤษ /g/ /z/ ไม่มีในภาษาไทย ถึงแม้จะเป็นเสียงใกล้เคียงกับ /ค/ /ซ/ ในภาษาไทย แต่วางกันในการการสำคัญคือ เสียง /g/ /z/ เป็นเสียงก้องหรือโฆณะ ส่วนเสียง /ค/ /ซ/ เป็นเสียงไม่ก้องหรืออโฆณะ

๒) **ชนิดของคำ** ภาษาอังกฤษมีคำนำหน้านาม (article) คือ a an the ภาษาไทยไม่มีคำชนิดดังกล่าว ภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีคำบุพบท ซึ่งเป็นคำชนิดหนึ่ง ทำหน้าที่เชื่อมคำกับคำ ใช้หน้าคำนาม คำสรรพนาม หรือคำกริยา ภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตไม่มีคำชนิดนี้ แต่ใช้การแปลงท้ายคำ ซึ่งเรียกว่า วิภัติติ เช่น อาราม (วัด) อารามะ (ในวัด)

๓) **ระบบไวยากรณ์** ภาษาไทย ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส เรียงประโยคแบบประธาน กริยา กรรม ภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต ภาษาฮินดี ภาษาญี่ปุ่น เรียงประโยคแบบประธาน กรรม กริยา เช่น ประโยค ฉันกินข้าว ตรงกับภาษาญี่ปุ่นว่า วะตะชิวะ โคฮัง โอะทาเบมัตสึ หรือภาษาบาลีว่า อหัง โอะหนัง ภุณฺหามิ ซึ่งแปลตามตัวว่า ฉันข้าวกิน

๒. ลักษณะที่เหมือนกัน

ภาษาอาจต่างกันในด้านเสียง คำ และระบบไวยากรณ์ตามที่กล่าวมาแล้ว แต่เมื่อพิจารณาอย่างกว้าง ๆ แล้วจะเห็นว่า มีลักษณะบางอย่างร่วมกันอยู่บ้าง เช่น

๑) **ใช้เสียงสื่อความหมาย** ภาษาส่วนมากใช้เสียงพยัญชนะและเสียงสระ มีบางภาษาเท่านั้นที่ใช้เสียงพยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ เช่น ภาษาไทย ภาษาจีน

๒) **มีวิธีสร้างศัพท์ใหม่หลายวิธี** โดยเปลี่ยนแปลงศัพท์เดิม หรือนำศัพท์อื่นมาประกอบกับศัพท์เดิมเพื่อให้เกิดศัพท์ใหม่ วิธีสร้างศัพท์ใหม่ที่ใช้ทั่วไป คือ การประกอบคำประสม โดยนำคำที่มีอยู่แล้วในภาษามาประกอบเป็นคำใหม่ เกิดความหมายใหม่ แต่ยังมีคำความหมายเดิมของแต่ละคำที่นำมารวมกัน เช่น

คำว่า รถไฟ

ภาษาไทย รถไฟ

ภาษามลายู กรตาอาปี (กรตา หมายถึง รถ อาปี หมายถึง ไฟ)

๓) **มีสำนวน** สำนวนคือการใช้คำในความหมายใหม่ ต่างกับความหมายที่ใช้อยู่ทั่วไป อาจเป็นคำคม คำพังเพย สุภาษิต เช่น

– ปลาใหญ่กินปลาเล็ก

Big fish eat little fish. (ภาษาอังกฤษ)



- ไก่งามเพราะขน คนงามเพราะแต่ง
Fine feathers make fine birds. (ภาษาอังกฤษ)
- ช้าเป็นการ นานเป็นคุณ
Haste makes waste. (ภาษาอังกฤษ)
- ทมโม รโท ออกทุทม (ภาษาบาลี)
ธรรมเหมือนห้วงน้ำไม่มีตม
- ยาดิกินขมปากแต่เป็นประโยชน์แก่คนไข้ คนชื่อกล่าวคำไม่เพราะหู แต่เป็นประโยชน์แก่กาลกายหน้า (สามก๊ก) ตรงกับสำนวนไทยว่า หวานเป็นลม ขมเป็นยา

๕) มีคำชนิดต่าง ๆ เช่น คำนาม คำกริยา คำขยาย คำเชื่อม

๕) มีวิธีขยายประโยคให้ยาวออกไปได้เรื่อย ๆ โดยขยายด้วยคำ กลุ่มคำ และประโยค

๖) มีวิธีแสดงความคิดคล้าย ๆ กัน เช่น มีประโยคบอกเล่า ประโยคคำถาม ประโยคปฏิเสธ ประโยคคำสั่ง

๗) มีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาและสิ่งแวดล้อม ทุกภาษาย่อมมีการปรับเปลี่ยนเพื่อรองรับและให้ทันต่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

๘) มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม ภาษามีความสัมพันธ์กับความเป็นอยู่ ค่านิยม และวิถีทางดำเนินชีวิตของเจ้าของภาษา เช่น การกำหนดคำในภาษาให้เป็นคำสูง คำศักดิ์สิทธิ์ คำหยาบ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๕๕ : ๗)

การที่ภาษาต่าง ๆ มีลักษณะบางอย่างร่วมกัน ช่วยให้การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศสะดวกขึ้น โดยใช้เทียบลักษณะที่เหมือนและแตกต่างระหว่างภาษาของตนกับภาษาอื่น



กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก

๑. แบ่งนักเรียนออกเป็น ๓ กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มจับสลากเลือกศึกษาเรื่อง ธรรมชาติของภาษา ดังนี้
หมายเลข ๑ ศึกษาเรื่อง ภาษาใช้เสียงสื่อความหมาย
หมายเลข ๒ ศึกษาเรื่อง ภาษาประกอบด้วยหน่วยเล็กซึ่งประกอบกันเป็นหน่วยใหญ่ขึ้น
หมายเลข ๓ ศึกษาเรื่อง ภาษามีลักษณะเฉพาะที่ต่างและเหมือนกัน
๒. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสืบค้นข้อมูลและศึกษาตามหัวข้อที่กลุ่มตนเองจับสลากได้ แล้วนำข้อมูลที่ได้มานำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผนภาพความคิด แผ่นพับ สื่อพาวเวอร์พอยต์ (PowerPoint) จากนั้นส่งตัวแทนออกมานำเสนอผลการศึกษานำชั้นเรียน และเปิดโอกาสให้ครูและเพื่อนในชั้นเรียนซักถาม
๓. นักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับ และสรุปเป็นองค์ความรู้ลงสมุด



๓. ลักษณะของภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีลักษณะเฉพาะของตนเองคือ เป็นภาษาคำโดด มีเสียงวรรณยุกต์ มีลักษณนาม มีคำพ้องรูปพ้องเสียง มีคำราชาศัพท์ มีระดับภาษา มีโครงสร้างประโยคแบบเรียงคำ และมีอักษรใช้เป็นของตนเอง

ลักษณะควรสังเกตบางประการในภาษาไทย

มนุษย์สมัยก่อนรู้จักเขียนภาพเพื่อสื่อความเข้าใจกันมาช้านานแล้ว ต่อมาได้มีการดัดแปลงอักษรภาพให้มีลักษณะแตกต่างกันออกไป จนกลายมาเป็นตัวหนังสือ หรืออักษรแทนภาษาพูด เพื่อสะดวกในการสื่อสารได้อย่างกว้างขวาง เรียกว่า ภาษาเขียน ซึ่งภาษาเขียนในที่นี้มีความหมายครอบคลุมถึงลายลักษณ์ทั้งหมดที่ใช้แทนความหมายไม่ว่าจะขีดเขียนลงบนวัสดุใด เช่น แผ่นดิน แผ่นหิน แผ่นหนัง ใบไม้ หรือกระดาษ ก็สามารถถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดของมนุษย์ได้ทั้งสิ้น

สำหรับอักษรในภาษาไทยนั้นจัดอยู่ในอักษรแทนเสียง คือ ตัวเขียนที่ใช้แทนเสียงในภาษาอย่างเอกเทศ ได้แก่ ตัวเขียนแทนเสียงพยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ อักษรไทยจึงมีทั้งพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์

๑. อักษรไทย

อักษร คือ เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่ใช้เขียนแทนเสียงในภาษา

อักษรไทยประกอบด้วยรูปพยัญชนะ รูปสระ และรูปวรรณยุกต์ ซึ่งเขียนแทนเสียงพยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ตามลำดับ

๑) พยัญชนะ

เสียงและลักษณะของเสียงพยัญชนะ

เสียงพยัญชนะ คือ เสียงที่เกิดจากกระแสลมจากปอดผ่านเส้นเสียงในกล่องเสียง ถ้าเส้นเสียงอยู่ในสภาพคลายตัวตามปกติ จะเกิดพยัญชนะธรรมดา หรือ พยัญชนะไม่ก้อง หรือ *อโหสะ* หากเส้นเสียงเกร็งตัวสั่นสะบัด จะเกิดเสียงพยัญชนะก้อง หรือ *โหสะ* ต่อจากนั้นกระแสลมทั้งหมดหรือบางส่วนจะถูกสกัดกั้นไว้ชั่วครู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งในช่องปากแล้วปล่อยให้ผ่านออกไปทางปากหรือจมูก การที่เสียงพยัญชนะแต่ละเสียงแตกต่างกันเนื่องจากที่กักเสียงและลักษณะการปล่อยเสียงจากที่กักไม่เหมือนกัน



เรื่องน่ารู้

พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๑๘๒๖ โดยดัดแปลงมาจากอักษรขอมหมวด ต่อมาสมัยพระมหาธรรมราชาที่ ๑ (ลิไทย) ได้ทรงเปลี่ยนแปลงตัวอักษรบางอย่าง แต่ยังคงใกล้เคียงแบบตัวอักษรของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ครั้นสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้ทรงปฏิรูปการเขียนอักษรไทยบางประการ และใช้เรื่อยมาจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้เพิ่มเครื่องหมายวรรณยุกต์ ๔ รูป คือ เอก โท ตรี จัตวา และเป็นแบบอย่างการเขียนตัวหนังสือไทยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ต่อมาได้มีผู้คิดลักษณะและวิธีเขียนตัวอักษรไทยขึ้นใหม่อีก ๓ ครั้ง คือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และจอมพล ป.พิบูลสงคราม แต่ไม่ได้รับความนิยม



รูปพยัญชนะ

พยัญชนะในภาษาไทยมี ๔๔ รูป ๒๑ เสียง ใช้เป็นพยัญชนะต้น และพยัญชนะสะกด หรือพยัญชนะท้าย

พยัญชนะต้น

พยัญชนะทุกเสียงใช้เป็นพยัญชนะต้นได้ทั้งหมด ดังนี้

ลำดับ	เสียงพยัญชนะต้น	รูปพยัญชนะ	ตัวอย่าง
๑	/ก/	ก	ทาง
๒	/ค/	ข ข ค ต ฌ	ชิม (ข้า) คุ (คอ) ฆ่า
๓	/ง/	ง	งู
๔	/จ/	จ	จาม
๕	/ช/	ฉ ช ฌ	ฉาก ช้าง เฌอ
๖	/ซ/	ซ ศ ษ ส	ซาก คีล (ฤ)ษี สอง
๗	/ด/	ฎ ด ฑ	ฎี(กา) เดิน (บัณ)ฑิต
๘	/ต/	ฏ ต	(กุ)ฏิ ตาม
๙	/ท/	ฐ ฑ ฒ ถ ท ธ	ฐาน (มณ)ฑล เฒ่า ถิ่น ทาย ธง
๑๐	/น/	ณ น	เณร น้อง
๑๑	/บ/	บ	บอก
๑๒	/ป/	ป	ป้าย
๑๓	/พ/	ผ พ ภา	ผึ้ง เพื่อน ภู
๑๔	/ฟ/	ฝ ฟ	ฝาย ฟัน
๑๕	/ม/	ม	ม้า
๑๖	/ย/	ญ ย	ญาณ ยิ้ม
๑๗	/ร/	ร	รวบ
๑๘	/ล/	ล ฬ	ลบ (กิ)ฬา
๑๙	/ว/	ว	แวว
๒๐	/อ/	อ	ออม
๒๑	/ฮ/	ห ฮ	หาย โฮ



พยัญชนะสะกดหรือพยัญชนะท้าย

เสียงพยัญชนะสะกดหรือพยัญชนะท้ายมี ๘ เสียง หรือ ๘ มาตรา ดังนี้

ลำดับ	เสียงพยัญชนะสะกด	จำนวนรูปพยัญชนะสะกด	รูปพยัญชนะสะกด	ตัวอย่าง
๑	/ก/	๔	ก ข ค ฅ	จิก มุข โขศ เมฆ
๒	/ง/	๑	ง	ลอง ทอง
๓	/ย/	๑	ย	ด้วย มวย
๔	/ต/	๑๖	จ ช ฌ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ต ถ ท ฒ ศ ษ ส	กิจ เวช ก๊าซ กฏ ฐฎ อิฐ ครุฑ พุฒ กอด เขต รถ บาท พุท เพศ พิษ รส
๕	/น/	๖	ญ ณ น ร ล พ	หาญ คุณ หิน พร ยล ภาพ
๖	/ป/	๕	บ ป พ ฟ ภ	หาบ รูป เทพ กราฟ ลาม
๗	/ม/	๑	ม	คม กลม
๘	/ว/	๑	ว	ฉิว เขียว

พยัญชนะที่ไม่ใช่เป็นพยัญชนะสะกดมี ๙ ตัว คือ ข ค ฅ ฌ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ

ตามหลักภาษาศาสตร์เสียงพยัญชนะสะกดแบ่งออกเป็นเสียง ต และเสียงพยัญชนะสะกดแบ่งออกเป็นเสียง บ/ ตามลำดับ เพราะถือว่าเสียง ด และ บ เป็นเสียงโฆชะหรือเสียงก้องเสียง ต และ บ/ เป็นเสียงอโฆชะหรือเสียงไม่ก้อง ตรงกับเสียงพยัญชนะสะกดทั้งสองเสียงดังกล่าวตามลักษณะที่แท้จริง เช่น นิตย์ คช ก๊าซ เสียงพยัญชนะสะกดเป็นเสียงไม่ก้องตรงกับเสียง ต และ กาบ ภาพ โลก เสียงพยัญชนะสะกดเป็นเสียงไม่ก้องตรงกับเสียง บ/

อย่างไรก็ดี พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ใช้คำบอกเสียงอ่านตัวสะกดแบ่งและแบ่ง ด้วยตัว ด และ บ ตามลำดับ เช่น

นัตถ์ อ่าน นัต

ภาพ อ่าน พาบ

ลักษณะที่ควรสังเกตเกี่ยวกับพยัญชนะ มีดังนี้

๑. เสียงพยัญชนะบางเสียงเขียนแทนด้วยตัวพยัญชนะหลายรูป มีสาเหตุมาจาก

– ภาษาไทยรับคำภาษาบาลีและสันสกฤตมาใช้เป็นจำนวนมาก เดิมออกเสียงพยัญชนะต้นและพยัญชนะสะกดไม่ตรงกับเสียงพยัญชนะที่มีอยู่ในภาษาไทย การเขียนคำที่มาจากภาษาอื่น ภาษาไทยถือหลักการถ่ายรูปลำดับอักขรวิธีของภาษาเดิม จึงต้องคิดรูปพยัญชนะเพิ่มขึ้นเพื่อใช้เขียนคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤตโดยเฉพาะ ซึ่งเรียกว่า *อักษรเดิม* คือ ฌ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ต ถ ท ฒ ศ ษ ส และเพิ่ม ฎ ขึ้นแทน ฎ ในบางคำ เช่น คำ *ชฎา* ในภาษาไทยใช้ *ชฎา*



ถึงแม้คนไทยเขียนคำภาษาบาลีและสันสกฤตตามอักขรวิธีของภาษาเดิม แต่นิยมออกเสียงตามเสียงพยัญชนะที่มีในภาษาไทยอยู่แล้ว เช่น

ญ ออกเสียงอย่าง ย เช่น ปัญญา /ปัน-ยา/

ฎ ออกเสียงอย่าง ด เช่น ชฎา /ชะ-ดา/ กุฎี /กุ-ดี/

ฒ ออกเสียงอย่าง ท เช่น วุฒิ /วุต-ทิ/

ธ ออกเสียงอย่าง ท เช่น อิทธิ /อิต-ทิ/

ศ ออกเสียงอย่าง ส เช่น องค์ /อง-สา/

หมายเหตุ คำที่มาจากภาษาชาติตะวันตกก็นิยมเขียนตามรูปคำเดิม เช่น

pound-ปอนด์ mile-ไมล์ cell-เซลล์ ice cream-ไอศกรีม office-ออฟฟิศ

Versailles-แวร์ซาย

– พยัญชนะไทยมีอักษรคู่ คือ อักษรต่ำซึ่งมีเสียงคู่กับอักษรสูง เช่น

ค ค ฌ คู่กับ ข ข

ช ฌ คู่กับ ฉ ฉ

ซ คู่กับ ศ ษ ส

ท ฒ ท ฐ คู่กับ ฐ ฎ

พ ภ คู่กับ ผ ผ

ฟ คู่กับ ฝ ฝ

ฮ คู่กับ ห ห

นักภาษาศาสตร์เชิงประวัติให้ความเห็นว่า อักษรคู่เดิมออกเสียงต่างกัน คือเสียงอักษรสูงเป็นเสียงโหมะหรือเสียงไม่ก้อง เสียงอักษรต่ำเป็นเสียงโหมะหรือเสียงก้อง ในปัจจุบันเสียงอักษรต่ำดังกล่าวกลายเป็นเสียงไม่ก้องอย่างอักษรสูง แต่ภาษาไทยยังคงรูปอักษรไว้และกำหนดให้แตกต่างกันเมื่อออกเสียงประสมกับสระ อักษรสูงกำหนดให้มีพื้นเสียงวรรณยุกต์จัตวา ส่วนอักษรต่ำกำหนดให้มีพื้นเสียงวรรณยุกต์สามัญ เช่น

เสียงวรรณยุกต์จัตวา

ขาว

ฉาย

ถาง

เสียงวรรณยุกต์สามัญ

คาว

ชาย

ทาง

การที่เสียงพยัญชนะไทยมีรูปซ้ำกันหลายรูปทำให้เกิดความสับสนในการเขียน ถึงแม้จะมีผู้วางหลักการใช้พยัญชนะบางตัวไว้ เช่น ณ น หรือ ศ ษ ส แต่ก็ต้องรู้ที่มาของคำเป็นสำคัญ มิฉะนั้นหลักการเขียนก็จะใช้ไม่ได้ คำบางคำที่ไม่เข้าหลักข้อใดต้องใช้ความจำอย่างเดียวจึงจะเขียนได้ถูกต้อง

๒. รูปพยัญชนะบางรูปไม่ออกเสียง มีข้อสังเกตดังนี้

- เมื่อเป็นตัวการันต์ มีเครื่องหมายทัณฑฆาตกำกับ เช่น มนต์ องค์
- ร ห นำหน้าพยัญชนะสะกดในบางคำ เช่น มารค พรหม



- พยัญชนะที่ตามหลังพยัญชนะสะกดในบางคำ เช่น จักร เพชร
- ร ที่เป็นส่วนหนึ่งของอักษรควบไม่แท้ เช่น จริง ทราบ
- ห หรือ อ นำอักษรเดี่ยว เช่น หลาน อยาก
- คำบางคำที่มีเสียงพยัญชนะแต่ไม่ปรากฏรูปพยัญชนะ ได้แก่ คำที่ประสมสระเกิน

อำ ไอ ใ เอ เช่น จำ มีเสียง ม สะกด แต่ไม่ปรากฏรูป และคำที่มีสระเกิน ฤ ฦ อยู่ต้นพยางค์ หรือคำที่ใช้ ฤ ควบกับพยัญชนะตัวอื่น เช่น ฤกษ์ พฤกษ์ ฤษี มีเสียง ร แต่ไม่ปรากฏรูป

๓. คำพ้องเสียงซึ่งประกอบด้วยพยัญชนะที่ไม่ออกเสียง เช่น จันทร จันทร จันท์ จันทรหม พรหม ต้องอาศัยบริบท (ข้อความแวดล้อม) เพื่อให้รู้ความหมายจึงจะเขียนได้ถูกต้อง

๒) สระ

เสียงและรูปสระ

เสียงสระ คือ เสียงที่เกิดจากกระแสลมจากปอด ผ่านเส้นเสียงซึ่งเกร็งตัวสั้นสะบัด แล้วกระแสลมผ่านออกไปจากปากโดยสะดวก ไม่ถูกสกัดกั้นอย่างเสียงพยัญชนะ ทำให้เสียงสระมีลักษณะเป็นเสียงก้องหรือโหมะ การที่เสียงสระแต่ละเสียงแตกต่างกันเป็นเพราะลักษณะของลิ้นและริมฝีปากในการออกเสียงที่ไม่เหมือนกัน

รูปสระ มี ๒๑ รูป แต่ละรูปไม่ได้แทนเสียงโดยตรงทุกรูป มีบางรูปเท่านั้นที่ใช้แทนเสียงสระหนึ่งสระใดโดยเฉพาะ เช่น

เ- แทนเสียงสระ เอ ุ- แทนเสียงสระ อุ โ- แทนเสียงสระ โอ

เสียงสระส่วนมากใช้รูปสระหลายรูปประกอบกัน เช่น

สระ อี ประกอบด้วย ิ (พินทุอิ) กับ ี (ฝนทอง)

สระ เอาะ ประกอบด้วย ะ (ไม้หน้า ลากข้าง วิสรรชนีย์)

รูปและเสียงสระเดี่ยว

สระเดี่ยวมี ๑๘ เสียง แบ่งเป็นเสียงสั้น ๙ เสียง เสียงยาว ๙ เสียง ดังนี้

รูป	สระเสียงสั้น	ตัวอย่างคำ	รูป	สระเสียงยาว	ตัวอย่างคำ
อะ	อะ	ปะ	อา	อา	มา
อิ	อิ	ชิ	อื	อื	ชี
อี	อี	ลี้ก	อือ	อือ	ฟิช
อุ	อุ	พุ	อู	อู	หู่
เอะ	เอะ	เทะ	เอ	เอ	เวร
แอะ	แอะ	แพะ	แเอ	แเอ	แจก
เออะ	เออะ	เลอะ	เออ	เออ	เจอ
โอะ	โอะ	โก๊ะ	โอ	โอ	โห้
เอะ	เอะ	เาะ	ออ	ออ	ร่อ



รูปและเสียงสระประสม

สระประสมเกิดจากเสียงสระเดี่ยว ๒ เสียงประสมกัน แบ่งเป็น ๓ เสียง ดังนี้

สระประสม	สระเดี่ยว	ตัวอย่างคำ
เอีย (เ-ีย)	อี + อา	เปีย
เอือ (เ-ือ)	อือ + อา	เพือ
อัว (อ-ัว)	อู + อา	ตัว

สระเกิน ๘ เสียง ในปัจจุบันถือว่าเป็นพยางค์

อำ ประกอบด้วยเสียงพยัญชนะต้น อ เสียงสระ อะ เสียงพยัญชนะสะกด ม และเสียงวรรณยุกต์สามัญ

ไอ ไอ ประกอบด้วยเสียงพยัญชนะต้น อ เสียงสระ อะ เสียงพยัญชนะสะกด ย และเสียงวรรณยุกต์สามัญ

เอา ประกอบด้วยเสียงพยัญชนะต้น อ เสียงสระ อะ เสียงพยัญชนะสะกด ว และเสียงวรรณยุกต์สามัญ

ฤ ฤ็ ประกอบด้วยเสียงพยัญชนะต้น ร เสียงสระ อี อือ และเสียงวรรณยุกต์ตรีและสามัญตามลำดับ

ภ ภ็ ประกอบด้วยเสียงพยัญชนะต้น ล เสียงสระ อี อือ และเสียงวรรณยุกต์ตรีและสามัญตามลำดับ

การใช้รูปสระแทนเสียงสระในภาษาไทยยังมีลักษณะที่ควรสังเกตอื่น ๆ อีก ดังนี้

๑. เสียงสระบางเสียงใช้อักษรแทนได้หลายรูป เช่น เสียงสระอะ มี ย เป็นเสียงพยัญชนะสะกด ใช้รูปได้ต่าง ๆ คือ ไ- ใ- -ย ไ-ย ต้องรู้ความหมายของคำนั้น ๆ จึงเขียนได้ถูกต้อง เช่น ข้าไท (คนรับใช้ที่ไม่ใช่ทาส) เป็นไทย (อิสระแก่ตัว) ชัย (ชนะ) ไชย (ดีกว่า เจริญกว่า) ลำไย (ผลไม้ชนิดหนึ่ง) ห่วงไย (มีใจกังวลอยู่)

๒. รูปสระบางรูปไม่ออกเสียงเมื่อประกอบในคำ เช่น ญาติ ดาวพระเกตุ สัญชาติ ทำให้เกิดความสับสนในบางคำที่ไม่มีรูปสระประกอบ เช่น อนุญาติ สังเกต สัญชาติญาณ

๓. คำที่ออกเสียงสระอะ บางคำประวิสรรชนีย์ บางคำไม่ประวิสรรชนีย์ เช่น ทลาย (พัง) ทะลาย (ข้อผลของหมากหรือมะพร้าว) ทวาย (ชนเผ่าหนึ่ง ย่าชนิดหนึ่ง) ทะวาย (ออกไม่ตรงฤดูกาล ใช้กับผลไม้) สะดม สดมภ์ สะกด สักด

๔. เสียงสระบางเสียงใช้รูปสระต่างกัน สื่อความหมายต่างกัน เช่น เ-อ เ- เ- ใ- ไ- เช่น เทอญ เทิน เทอม เท้ม เคยย เคย ใน ไน ใต้ ไต้



๓) วรรณยุกต์

เสียงวรรณยุกต์ คือ เสียงที่เกิดจากกระแสลมจากปอดผ่านเส้นเสียงพร้อม ๆ กับเสียงสระ โดยไม่ถูกสกัดกั้นหรือกล่อมเกลາเสียงอย่างเสียงพยัญชนะและเสียงสระ การที่เสียงวรรณยุกต์แต่ละเสียงแตกต่างกัน เพราะระดับความสั่นสะเทือนของเส้นเสียงในขณะเปล่งเสียงวรรณยุกต์นั้น ๆ ไม่เท่ากัน

เสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยมี ๕ เสียง แต่ใช้เครื่องหมายแทนเสียงวรรณยุกต์เพียง ๔ รูป ได้แก่ – (ไม้เอก) ˊ (ไม้โท) ˋ (ไม้ตรี) ˌ (ไม้จัตวา) หรือกากบาท)

เครื่องหมายแทนเสียงวรรณยุกต์ไม่ได้ใช้แทนเสียงวรรณยุกต์นั้น ๆ ตรงตัวเสมอไป เพราะการใช้เครื่องหมายบอกเสียงวรรณยุกต์มีหลักเกณฑ์เฉพาะโดยพิจารณาถึง **อักษรสามหมู่** คือ **อักษรสูง** **อักษรกลาง** และ**อักษรต่ำ** คำเป็น คำตาย สระเสียงสั้น และสระเสียงยาว ประกอบกัน

นอกจากนี้การใช้เครื่องหมายวรรณยุกต์ตามอักขรวิธีของไทยยังไม่สามารถใช้ได้ตรงตามเสียงจริงทุกเสียงในภาษา เช่น

ไปสิ (เสียงวรรณยุกต์เอก) ไปชิ (เสียงวรรณยุกต์ตรี) ถ้าต้องการเขียนแทนเสียงวรรณยุกต์สามัญตามที่คนส่วนมากพูดกันจะทำได้

ไปไหม (เสียงวรรณยุกต์จัตวา) ถ้าต้องการเขียนแทนเสียงวรรณยุกต์ตรีตามที่นิยมพูดกันก็ทำไม่ได้เช่นกัน มีผู้เขียน ไปม้าย ซึ่งผิดอักขรวิธี

การเขียนภาษาไทยตามอักขรวิธีปัจจุบันที่กล่าวมาข้างต้นมีส่วนดีเป็นอันมาก เช่น

– การเขียนคำพ้องเสียงโดยใช้รูปอักษรต่างกัน ทำให้ทราบความหมายของคำพ้องเสียงนั้น ๆ เช่น กัน กรรม กัณฑ์ กัญ กัณฐ์ ซึ่งออกเสียงเหมือนกัน แต่ตัวเขียนบ่งบอกความหมายต่างกัน

– ช่วยรักษาประวัติของคำที่ใช้ไม่ม้วน ๒๐ คำ คำเหล่านี้เดิมออกเสียงต่างกับคำที่ใช้ไม่มลาย ปรากฏว่าคำที่ใช้ไม่ม้วนในภาษาไทยกลาง ออกเสียงเป็นสระ อา ผสมกับสระ อือ ในภาษาไทยใหญ่ จึงน่าเชื่อว่า คำในภาษาไทยกลางที่ใช้ไม่ม้วนเคยออกเสียงต่างกับคำที่ใช้ไม่มลายมาก่อน

– คำที่ออกเสียง ย ในภาษาไทยปัจจุบัน ใช้พยัญชนะถ้อยเสียงได้หลายตัว เช่น ย ญ หย อย แต่เดิมพยัญชนะเหล่านี้ออกเสียงต่างกัน ซึ่งยังสังเกตเห็นได้ในภาษาไทยบางถิ่น ต่อมาการออกเสียงคำที่ใช้พยัญชนะดังกล่าวกลายเป็นเสียงเดียวกันหมดโดยเฉพาะในภาษาไทยกลาง



เรื่องน่ารู้

คำที่ออกเสียงไม่ตรงรูปวรรณยุกต์ ได้แก่ อักษรต่ำคำเป็นและคำตาย มีรูปวรรณยุกต์เอกกับโท แต่ออกเสียงโทกับตรี ตามลำดับ

คำที่ออกเสียงวรรณยุกต์ แต่ไม่มีรูปวรรณยุกต์ เรื่องพื้นเสียงของคำ ขึ้นอยู่กับพยัญชนะต้นว่าจะเป็นอักษรหมู่ใดในอักษรสามหมู่ เช่น

อักษรสูงคำเป็น พื้นเสียงจัตวา
คำตาย พื้นเสียงเอก

อักษรกลางคำเป็น พื้นเสียงสามัญ
คำตาย พื้นเสียงเอก

อักษรต่ำคำเป็น พื้นเสียงสามัญ
คำตายเสียงสั้น พื้นเสียงตรี คำตายเสียงยาว พื้นเสียงโท



– การคงระบบการเขียนตามที่ใช้อยู่ในปัจจุบันถึงแม้จะเกิดปัญหาบ้าง แต่ก็ช่วยรักษาหลักฐานเกี่ยวกับที่มาและความหมายของคำไว้



กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก

๑. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มเลือกบทร้อยกรอง ๒-๓ บท แล้วเขียนคำที่ปรากฏ (โดยไม่เขียนคำซ้ำ) จากนั้นนำมาแยกส่วนประกอบของคำเป็นรูปและเสียงพยัญชนะ รูปและเสียงสระ และรูปและเสียงวรรณยุกต์ เสร็จแล้วส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน
๒. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับลักษณะของภาษาไทย แล้วบันทึกเป็นแผนภาพความคิด

๒. การประสมอักษร

การประสมอักษร คือ การนำพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์มาประกอบเข้าด้วยกัน เกิดเป็นพยางค์ และในการประสมอักษรเราต้องมีความรู้เรื่องพยางค์และคำก่อน

พยางค์ คือ เสียงพูดที่เปล่งออกมาพร้อมกันทั้งเสียงพยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ ครั้งหนึ่ง ๆ อาจมีความหมายหรือไม่มีความหมายก็ได้ พยางค์แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่

พยางค์เปิด คือ พยางค์ที่มีองค์ประกอบอย่างน้อย ๓ อย่าง ได้แก่ พยัญชนะต้น สระ และวรรณยุกต์ และอาจมีตัวการันต์เพิ่มขึ้นก็ได้ เช่น นา เลห์

พยางค์ปิด คือ พยางค์ที่มีองค์ประกอบอย่างมาก ๕ อย่าง ได้แก่ พยัญชนะต้น สระ พยัญชนะสะกด และวรรณยุกต์ และอาจมีตัวการันต์เพิ่มขึ้นก็ได้ เช่น สัม กับ พันธ์ ในคำว่า สัมพันธ์

พยางค์มีความสัมพันธ์กับคำ พยางค์อาจเป็นคำหรือส่วนประกอบของคำก็ได้

คำ คือ พยางค์ที่มีความหมาย พยางค์พยางค์เดียวที่มีความหมาย เรียกว่า **คำพยางค์เดียว** พยางค์หลายพยางค์รวมกันและมีความหมาย เรียกว่า **คำหลายพยางค์** ดังตัวอย่าง

คำพยางค์เดียว

โก้	เป็นพยางค์เดียวที่มีความหมาย	หมายถึง	หุรุรา ภูมิฐาน
ทำ	เป็นพยางค์เดียวที่มีความหมาย	หมายถึง	ชวนแข่งขัน ชวนต่อสู้

คำหลายพยางค์ ประกอบด้วยพยางค์หลายพยางค์รวมกัน แต่ละพยางค์อาจมีความหมายหรือไม่มีความหมายก็ได้ เมื่อรวมกันแล้วจะเป็นคำที่มีความหมาย

เกก	เป็นพยางค์เดียวที่มีความหมาย	หมายถึง	เก
มะ	เป็นพยางค์เดียวที่มีความหมาย	หมายถึง	ค่าน้ำหนักต้นไม้หรือผลไม้บางอย่าง กร่อนมาจาก “หมาก”

เทรก เป็นพยางค์เดียวที่ไม่มีความหมาย

รวมกันเป็น เกกมะเทรก เป็นคำหลายพยางค์ หมายถึง เกเร



ในการประสมอักษรนั้นพยัญชนะจะต้องปรากฏรูปเสมอ ส่วนสระและวรรณยุกต์อาจปรากฏรูปหรือไม่ปรากฏรูปก็ได้

รูปพยัญชนะ ทำหน้าที่ในพยางค์หรือคำได้ ๓ ประการ คือ พยัญชนะต้น พยัญชนะสะกด หรือพยัญชนะท้าย และตัวการันต์ พยางค์ทุกพยางค์จะต้องประกอบด้วยพยัญชนะต้นและสระ เฉพาะบางพยางค์อาจประกอบด้วยพยัญชนะสะกดหรือตัวการันต์เพิ่มขึ้น

– **พยัญชนะต้น** เป็นพยัญชนะที่ปรากฏเป็นเสียงต้นพยางค์ เป็นที่เกาะของรูปและเสียงสระ ส่วนมากวางไว้ต้นพยางค์หรือคำ เช่น *อ* *ไม่* *ดี* *มี* *อ* *ม* *ด* เป็นพยัญชนะต้น

– **พยัญชนะสะกดหรือพยัญชนะท้าย** คือ พยัญชนะที่ปรากฏรูปและเสียงท้ายพยางค์หรือคำ เช่น *วาน* *จุก* *ทุ่ง* *มี* *น* *ก* *ง* เป็นพยัญชนะสะกด

– **ตัวการันต์** คือ รูปพยัญชนะที่มีเครื่องหมายทวนทวนกำกับและไม่ออกเสียง ส่วนมากวางไว้ท้ายพยางค์หรือคำ แต่อาจอยู่ระหว่างคำก็ได้ เช่น *การณั* *ทรัพย์* *เปอร์เซนต์* *คริสต์ศักราช* *ปอนด์สเตอร์ลิง* *มี* *ณ* *ย* *ร* *ด* *ด* เป็นตัวการันต์

รูปสระ อาจประกอบข้างหน้า ข้างหลัง ข้างบน หรือข้างล่างรูปพยัญชนะต้น หรือประกอบข้างบนหรือข้างล่างพยัญชนะสะกดหรือตัวการันต์สุดแต่สระแต่ละรูป เช่น *โต* *ชา* *มี* *ด* *เหตุ* *สิทธิ์* ในกรณีที่พยัญชนะต้นเป็นอักษรนำหรืออักษรควบให้วางรูปสระไว้ข้างหลังอักษรนำหรืออักษรควบ ถ้าเป็นรูปสระที่อยู่ข้างบนหรือข้างล่างรูปพยัญชนะ วางรูปสระนั้น ๆ ไว้ข้างบนหรือข้างล่างพยัญชนะตัวหลังของอักษรนำหรืออักษรควบ เช่น *กราบ* *คลั่ง* *สนับสนุน* *เหลือ*

รูปวรรณยุกต์ วางไว้ข้างบนรูปพยัญชนะต้น หรือรูปสระที่ประกอบอยู่เหนือพยัญชนะต้น เช่น *ข้าว* *ใจ* *ชื่อ* *ซึ่ง* ในกรณีที่พยัญชนะต้นเป็นอักษรนำหรืออักษรควบ รูปวรรณยุกต์จะวางไว้เหนือพยัญชนะตัวหลังของอักษรนำหรืออักษรควบ หากพยัญชนะตัวนั้นมีรูปสระประกอบข้างบน วางรูปวรรณยุกต์ไว้เหนือรูปสระ เช่น *ใหญ่* *อย่าง* *คลองแคล้ว* *คลื่น* *ไขว่คว้า*

การประสมอักษรมีการประสมทั้งคำพยางค์เดียวและคำหลายพยางค์ ซึ่งในการประสมอักษรของคำหลายพยางค์นั้น ต้องแยกคำออกเป็นพยางค์ ๆ แล้วประสมแต่ละพยางค์ เช่น

ยา

เป็นการประสมอักษรสามส่วน ประกอบด้วย

พยัญชนะต้น : ย

สระ : อา

วรรณยุกต์ : ไม่ปรากฏรูป เสียงสามัญ



เดิม

เป็นการประสมอักษรสี่ส่วน ประกอบด้วย

พยัญชนะต้น	:	ด
สระ	:	อือ
พยัญชนะสะกด	:	ม
วรรณยุกต์	:	รูปเอก เสียงเอก

สี่ห

เป็นการประสมอักษรสี่ส่วนพิเศษ ประกอบด้วย

พยัญชนะต้น	:	ส
สระ	:	อือ
ตัวการ์นต์	:	ห
วรรณยุกต์	:	ไม่ปรากฏรูป เสียงจัตวา

เสน่ห์ เป็นคำสองพยางค์ คือ ส + เนห

ส

เป็นการประสมอักษรสามส่วน ประกอบด้วย

พยัญชนะต้น	:	ส
สระ	:	อะ ลดรูป
วรรณยุกต์	:	ไม่ปรากฏรูป เสียงเอก

เนห

เป็นการประสมอักษรสี่ส่วนพิเศษ ประกอบด้วย

พยัญชนะต้น	:	น
สระ	:	เอ
ตัวการ์นต์	:	ห
วรรณยุกต์	:	รูปเอก เสียงเอก

พยางค์บางพยางค์หรือคำบางคำไม่ปรากฏรูปพยัญชนะต้น พยางค์หรือคำจำพวกนี้ขึ้นต้นด้วยรูปสระเกิน ฤ ฦ เช่น

ฤทธิ

เป็นการประสมอักษรห้าส่วน ประกอบด้วย

พยัญชนะต้น	:	ร ใช้รูปสระเกิน ฤ
สระ	:	อิ ใช้รูปสระเกิน ฤ
พยัญชนะสะกด	:	ท เสียง ด
ตัวการ์นต์	:	ธิ
วรรณยุกต์	:	ไม่ปรากฏรูป เสียงตรี



ภ๗ษี เป็นคำสองพยางค์ คือ ภ๗ + ษี

๑๗

เป็นการประสมอักษรสามส่วน ประกอบด้วย

พยัญชนะต้น : ร ใช้รูปสระเกิน ภ๗
สระ : อี ใช้รูปสระเกิน ภ๗
วรรณยุกต์ : ไม่ปรากฏรูป เสียงสามัญ

๑๘

เป็นการประสมอักษรสามส่วน ประกอบด้วย

พยัญชนะต้น : ษ
สระ : อี
วรรณยุกต์ : ไม่ปรากฏรูป เสียงจัตวา



กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก

- นักเรียนร่วมกันอภิปรายวิธีการประสมอักษรแต่ละวิธี พร้อมยกตัวอย่างประกอบ แล้วสรุปเป็นแผนภาพความคิด
- นักเรียนจับคู่กับเพื่อนสลับกันประสมอักษรให้ชื่อของเพื่อน แล้วสลับกันตรวจสอบความถูกต้อง และนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนคู่อื่น

๔.

พลังของภาษา

พลังของภาษา หมายถึง การใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมาย ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ทำให้ผู้รับสารคล้อยตาม เชื่อถือ ศรัทธา และปฏิบัติตาม

ภาษาเป็นสิ่งที่มนุษย์ใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้และแสดงความคิด ซึ่งส่งผลให้เกิดการกระทำต่าง ๆ หากเราใช้ภาษาอย่างสร้างสรรค์ ส่งผลให้คนกระทำดีก็จะก่อประโยชน์ให้กับสังคม แต่เมื่อใช้ภาษาที่ทำให้เกิดการทำลาย สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นก็จะทำให้สังคมวุ่นวายได้ ผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาและควบคุมภาษาได้ จึงจะใช้ภาษาเป็นเครื่องมือทำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามที่ตนต้องการได้

ภาษามีพลังในการโน้มน้าวจิตใจหรือความคิดให้ผู้อื่นคล้อยตามได้ เช่น ใช้ภาษาสื่อสารให้คนที่ทะเลาะกันกลับมามีใจดีกัน หรือใช้ภาษาสื่อสารให้คนที่รักและสามัคคีกันแตกแยกกันก็ได้ การรับสารด้วยภาษาจึงต้องใช้วิจารณญาณให้ดีว่าเป็นสิ่งที่ดี ถูกต้อง และสร้างสรรค์ หรือก่อให้เกิดความสามัคคี รักใคร่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมหรือไม่ หากเป็นคำพูดที่หลอกลวง ไม่มีเหตุผล ก็ไม่ควรเชื่อ ฉะนั้นเราจึงควรพิจารณาคำพูดของผู้อื่นโดยไม่มีอคติและมีเหตุผล จะทำให้รู้ทันคนและไม่ตกเป็นเครื่องมือในการสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น



การใช้ภาษาให้เกิดพลัง

ภาษาจะเกิดพลังได้ก็ต่อเมื่อผู้ส่งสารใช้ภาษาแล้วผู้รับสารเกิดการกระทำที่ตรงกับสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการ หากผู้รับสารไม่กระทำตามสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการภาษานั้นก็ไม่เกิดพลัง การใช้ภาษาให้เกิดพลังทำได้โดยการพูดและการเขียน การพูด เช่น การพูดโน้มน้าวใจ การพูดโฆษณา การกล่าวปราศรัย การพูดเชิญชวน การเขียน เช่น การเขียนโน้มน้าวใจ การเขียนโฆษณา การเขียนเชิญชวน นอกจากนี้วรรณคดีและวรรณกรรมบางเรื่องหากผู้อ่านอ่านแล้วนำข้อคิดที่ผู้เขียนเสนอไว้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ก็จัดว่าวรรณคดีและวรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ ใช้ภาษาให้เกิดพลัง เช่น

วิชาควรรู้
อย่าหมิ่นศิลปศาสตร์
รู้จริงสิ่งเดียวอาจ
เลี้ยงชีพชั่วอยู่ร้อย

ฤชาด
ว่าน้อย
มีมั่ง
ชั่วหลือเหลนหลาน

โคลงโลกนิติ พระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร
(กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, ๒๕๔๕)

หากผู้อ่านอ่านโคลงบทนี้แล้วขยันทึกษาหาความรู้ วิชาเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ศึกษาโดยไม่ดูหมิ่น เช่นนี้โคลงบทนี้ก็มีพลังของภาษา แต่หากผู้อ่านอ่านโคลงบทนี้แล้วไม่เกิดการกระทำใดโคลงบทนี้ จะไม่มีพลังของภาษา

มีสิ่งพึงประจบให้ครบบาท
จงมกน้อยกินน้อยค่อยบรรจง
ไม่ควรซื้อก็อย่าไปพิไรซื้อ
เมื่อพ่อแม่แก่เฒ่าชรากาล

อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์
อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน
ให้เป็นมือเป็นควาห้ทั้งดาวหวาน
จงเลี้ยงท่านอย่าให้อดระทดใจ

สุภาพิตสอนสตรี
(กรมศิลปากร, ๒๕๔๓)

หากผู้อ่านอ่านกลอน ๒ บทนี้แล้วรู้จักใช้เงินอย่างประหยัด ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย และดูแลพ่อแม่เมื่อยามท่านแก่เฒ่า แสดงว่ากลอน ๒ บทนี้มีพลังของภาษา แต่หากผู้อ่านอ่านกลอน ๒ บทนี้แล้วไม่เกิดการกระทำใด กลอน ๒ บทนี้จะไม่มีความหมาย



กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก

นักเรียนเล่าประสบการณ์ในโรงเรียนที่นักเรียนได้รับจากการใช้ภาษาที่เกิดพลังอาจเป็นพลังด้านบวกหรือพลังด้านลบก็ได้ แล้วครูและเพื่อนร่วมกันแสดงความคิดเห็น และร่วมกันเสนอแนวทางแก้ไขหรือป้องกัน เพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์การใช้ภาษาจนเกิดพลังด้านลบขึ้นอีก



บทสรุป

ธรรมชาติและลักษณะของภาษา

ความหมายและความสำคัญของภาษา

ความหมายของภาษา

ภาษา คือ เครื่องมือในการสื่อความหมายที่ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ความต้องการให้ผู้อื่นทราบ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ วาจาภาษาและอวาจาภาษา

ความสำคัญของภาษา

ภาษามีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือในการสื่อความเข้าใจของคนในสังคม พัฒนาการเรียนรู้ ความคิด การประกอบอาชีพ ช่วยถ่ายทอดวัฒนธรรม ความเชื่อ คติธรรม จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง และยังช่วยเสริมสร้างความสามัคคีของคนในชาติ

ธรรมชาติของภาษา

ลักษณะร่วมกันของภาษา ได้แก่

ภาษาใช้เสียงสื่อความหมาย

มนุษย์ใช้เสียงสื่อความหมาย ซึ่งแต่ละภาษาอาจมีลักษณะการออกเสียงแตกต่างกัน โดยคำที่กำหนดใช้ในแต่ละภาษาไม่ได้มีความหมายที่สัมพันธ์กับเสียง แต่ก็มีบางคำที่อาจสอดคล้องหรือสัมพันธ์กับเสียง

ภาษาประกอบด้วยหน่วยเล็กซึ่งประกอบกันเป็นหน่วยใหญ่ขึ้น

- เสียงประกอบขึ้นเป็นพยางค์
- พยางค์ประกอบขึ้นเป็นคำ
- คำประกอบกันเป็นกลุ่มคำหรือประโยค
- ประโยคประกอบกันเป็นข้อความหรือเรื่องราว

ภาษามีลักษณะเฉพาะที่ต่างและเหมือนกัน

๑. ลักษณะที่ต่างกัน เช่น เสียง ชนิดของคำ และระบบไวยากรณ์
๒. ลักษณะที่เหมือนกัน เช่น
 - ใช้เสียงสื่อความหมาย
 - มีวิธีสร้างศัพท์ใหม่หลายวิธี
 - มีสำนวน
 - มีคำชนิดต่าง ๆ
 - มีวิธีขยายประโยคให้ยาวออกไปได้เรื่อย ๆ
 - มีวิธีแสดงความคิดคล้าย ๆ กัน
 - มีการเปลี่ยนแปลงตามเวลาและสิ่งแวดล้อม
 - มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม

ลักษณะของภาษาไทย

ลักษณะควรสังเกตบางประการในภาษาไทย

อักษรไทย

ประกอบด้วย

๑. พยัญชนะ มี ๔๔ รูป ๒๑ เสียง ทำหน้าที่ ๒ อย่าง คือ
 - เป็นพยัญชนะต้น พยัญชนะทุกตัวเป็นพยัญชนะต้นได้
 - เป็นพยัญชนะสะกด มี ๘ เสียง ได้แก่ แม่กก แม่กข แม่กค แม่กน แม่กบ แม่กม แม่เกว
๒. สระ แบ่งออกเป็นสระเดี่ยว มี ๑๘ เสียง ได้แก่
 - สระเสียงสั้น ๙ เสียง
 - สระเสียงยาว ๙ เสียง
 - สระประสม มี ๓ เสียง
 - สระเกิน มี ๘ เสียง
 ปัจจุบันถือว่าเป็นพยางค์
๓. วรรณยุกต์ มี ๔ รูป ๕ เสียง

การประสมอักษร

มีดังนี้

การประสมอักษร ๓ ส่วน
การประสมอักษร ๔ ส่วน
การประสมอักษร ๕ ส่วนพิเศษ
การประสมอักษร ๕ ส่วน

พลังของภาษา

เป็นผลที่เกิดจากการใช้ภาษาในแง่ใดแง่หนึ่ง อาจเป็นผลด้านบวกหรือด้านลบก็ได้



กิจกรรมเสนอแนะ

๑. นักเรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับธรรมชาติของภาษา และสรุปข้อคิดที่ได้จากการอภิปราย
๒. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มศึกษาค้นคว้าและทำรายงานเรื่อง ลักษณะควรรสังเกตบางประการในภาษาไทย กลุ่มละ ๑ หัวข้อ ดังนี้
 - ๑) อักษรไทย
 - ๒) การประสมอักษร
๓. นักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อ “พลังของภาษา” ในแง่มุมต่าง ๆ พร้อมยกตัวอย่างจากข่าวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมประกอบ แล้วสรุปองค์ความรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

๑. นักเรียนนำความรู้เรื่องลักษณะของภาษาไปใช้ในการออกเสียงคำและการเขียนสะกดคำให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของภาษาในชีวิตประจำวันได้อย่างไร
๒. เมื่อนักเรียนอ่านเรื่องต่าง ๆ แล้วไม่เข้าใจความหมายของคำศัพท์บางคำหรือเนื้อเรื่องบางตอน นักเรียนมีวิธีการอย่างไรที่สามารถทำให้เข้าใจได้ โดยไม่ต้องเปิดความหมายในพจนานุกรม

คำถามทบทวน

๑. ภาษามีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียนอย่างไรบ้าง
๒. ภาษาไทยกับภาษาอื่นมีลักษณะบางอย่างร่วมกันหรือต่างกันอย่างไร
๓. เสียงกับความหมายในภาษาไทยสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร
๔. การประสมอักษรมีความสำคัญอย่างไร
๕. “เป็นมนุษย์สุดนิยมเพียงลมปาก จะได้ยากโหยหิวเพราะชีวหา
 แม่นพูดดีมีคนเขาเมตตา จะพูดจาจงพิเคราะห์ให้เหมาะสม”

(กรมศิลปากร, ๒๕๔๓)

จากบทร้อยกรองนี้สามารถอธิบายพลังของภาษาได้อย่างไร